

Motion till riksdagen

1989/90:Jo882

av Åsa Domeij och Roy Ottosson (båda mp)

Luftföroreningar, försurning och skogsdöd

Problemet med luftföroreningar är omfattande och sträcker sig allt ifrån lokala hälsoproblem i städerna till globala problem som drivhuseffekten och omfattande försurning av mark och vatten. Orsakerna till luftföroreningarna berör en mängd olika samhällssektorer. Därför tas de flesta av våra förslag till åtgärder upp i andra motioner som t ex motionerna om trafik, internationell miljöpolitik, energi, kemikalieanvändningen, avfall och återvinning och tilläggsdirektiv till miljölagstiftningsutredningen.

Riktlinjer för utsläpp till luft

Riksdagen har beslutat om målsättningar för hur mycket utsläppen av olika luftföroreningar ska minska. Dessa riktlinjer fungerar som allmänna deklamationer av hur långt riksdagsmajoriteten är beredd att gå, men riksdagen ställer sedan inte krav på regeringen när det gäller att lägga fram förslag som gör att målsättningen kan nås. Målsättningarna hänger helt enkelt i luften. Det finns inte någon koppling till miljölagstiftningen eller till andra beslut. Eftersom det inte finns någon koppling mellan målen och medlen, är det stor risk att inte målen nås.

MÅLSÄTTNINGAR ATT MINSKA UTSLÄPP 1980–95

	Riksdagen	Miljöpartiet de gröna
SO ₂	65 %	90 %
NO _x	30 %	70 %
Kolväten	–	75 %
CO ₂	ej öka	85 % till år 2013
Ozonbildning	–	75 %

Vi har anpassat våra målsättningar efter "naturens krav".

Hur har det gått – kommer riksdagens miljöpolitik klara riksdagens mål?

För svaveldioxid kommer sannolikt målsättningen att klaras. Halva utsläppsminskningen är redan avklarad. För kväveoxider kommer den redan alltför låga målsättningen inte att nås. 1980 var utsläppen av kväveoxider 328 000 ton och 1987 hade de bara minskat till 300 000 ton. När det gäller koldioxid sprängs koldioxidtaget pga kraftigt ökande bil- och flygtrafik och

en avsaknad av en politik som leder till effektivisering och hushållning inom energisektorn.

Riksdagsmajoriteten har alltså misslyckats när det gäller att låta handling följa ord.

Mot. 1989/90
Jo882

Styrmedel

För att lösa problemet med utsläppen till luft, måste politiken ändras på en rad områden. I vår finansmotion och vår motion om skattepolitiken – gröna luntan – redogör vi för vår syn på den ekonomiska politiken och hur den ekonomiska politiken kan användas som ett styrmedel i miljöpolitiken.

I miljöavgiftsutredningen, som kommer att presentera sitt slutbetänkande sommaren 1990, driver vi krav att miljöavgifter/skatter måste införas. Vår representant i utredningen har bl.a. föreslagit en avgift/skatt på 50 kr/kg svavel i svaveldioxid. För kväveoxider föreslår vi i utredningen 40 kr/kg kväveoxid. För trafiksektorn har vi föreslagit en högre avgift på 60 kr/kg kväveoxid. Vi har också föreslagit avgift/skatt på utsläpp av kolväten.

I den här motionen avstår vi från att yrka på att miljöavgifter införas, eftersom vi inväntar en utlovad proposition om miljöavgifter om några månader. När det gäller miljölagstiftningen driver vi bl.a. kravet på införande av miljökvalitetsnormer kopplade till genomförandeplaner inom utredningen om miljöskyddslagstiftningen. Med ett sådant system skulle möjligheterna till bättre måluppfyllelse kunna nås. Vi anser att miljökvalitetsnormer ska införas för svaveldioxid, kväveoxider, koloxid, kolväten, ozon och partiklar.

Försurning och skogsdöd

Skogsdöden orsakas både av förändringar i marken och direkt av luftföroreningar. Förändringar i marken p.g.a. utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider orsakar både sänkta pH-värden, som leder till att aluminium löses ut, och förändrad näringsstatus i marken. Träden angrips också direkt av fotokemiska oxidanter som t.ex. ozon och PAN. Utsläppen av kolväten och kväveoxider gör att ozon bildas och därför måste utsläppen av dessa minskas om ozonbildningen ska minska. Ozon skadar inte bara skogen utan verkar också skördesänkande på jordbruksgrödor.

Försurningen av mark och vatten skadar inte bara växtligheten utan löser också ut giftiga metaller som t.ex. kvicksilver. Människors hälsa kan drabbas av höjda metallhalter i dricksvatten och mat.

Försurningen skadar också byggnader och kulturminnen, vilket vi tar upp i vår partimotion om kulturpolitiken.

Utsläppen av försurande ämnen måste minskas kraftigt för att nå ner till en nivå som naturen kan bära. Eftersom luftföroreningar är gränsöverskridande är det nödvändigt med ett internationellt samarbete. Men de direkta politiska besluten fattas på den nationella nivån och det är därför viktigt att varje land minskar sina utsläpp för att ta ansvar för miljön både i det egna landet och i andra länder. Våra förslag när det gäller internationellt miljö-samarbete tar vi upp i en motion om internationell miljöpolitik.

För att med större sannolikhet klara den uppsatta målsättningen vill vi också sänka de högsta svavelhalterna i eldningsolja. Vi kräver att den maxi-

malt tillåtna halten i EO2-5 ska vara 0,5 %. I lätt eldningsolja ska den maximalt tillåtna halten vara 0,1 %. Utsläppskraven för utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider från energianläggningar behöver också skärpas, vilket också anges i hemställan.

För att dämpa de akuta försurningsproblemen måste kalkning tillgripas. Vi anser att regeringens anslag till naturvårdsverket för kalkning är för lågt och har därför föreslagit en höjning med 60 milj. kr. Dessutom menar vi att försurningsituationen i skogsmark nu är så allvarlig att bidrag till kalkning av skogsmark också ska kunna lämnas och vi har därför föreslagit 15 milj. kr. till kalkning och vitaliseringsgödsling av skogsmark. Bidrag till kaliumkalkning för att komma till rätta med höga koncentrationer av radioaktiva ämnen som Cesium och Strontium ska också kunna ges från naturvårdsverkets anslag.

Avloppsvatten från kommunala reningsverk kan ibland ha ett olämpligt pH-värde med tanke på omgivningen. Därför bör pH-värdet vid behov justeras i reningsverken till en lämplig nivå.

Ozonskiktet

Ett flertal kemiska ämnen bryter ned det livsviktiga ozonskiktet som skyddar mot solens ultraviolettera strålning. Det allvarligaste hotet anses komma från s.k. freoner (klorfluorkolväten). Riksdagen har beslutat att användningen av fullständigt halogenerade freoner samt haloner ska upphöra inom fem år. Vi anser att även användningen av icke-fullständigt halogenerade föreningar måste avvecklas. Användningen av freon har ökat starkt under 80-talet och det finns risk att förbudet mot fullständigt halogenerade freoner leder till att man inte slutar använda freoner utan i stället går över till de icke-fullständigt halogenerade föreningarna. Dessa är inte lika skadliga men om användningen av dessa ökar är det möjligt att en del av den skadliga miljöeffekten kvarstår. Vi menar att alla freoner måste förbjudas.

Lustgas, N₂O, utgör också ett hot mot ozonskiktet. Den största delen av lustgasen kommer från naturliga processer i marken, t.ex. från jordbruksmark, men även biltrafiken är en betydande källa. Det är troligt att det bildas mer lustgas i starkt kvävegödslad mark. En minskad kvävegödsling i jordbruket skulle alltså kunna minska bildningen av lustgas liksom minskad bilism. Kunskapen om bildning av lustgas liksom effekten på ozonskiktet är bristfällig. Sverige bör därför ta initiativ till ett internationellt forskningsprogram för att höja kunskapsnivån inom området. Vi avstår från att lägga något yrkande här därför att vi avser att återkomma till frågan i samband med den forskningspolitiska propositionen i februari.

Drivhuseffekten

Den ökade koldioxidhalten, som beror på framförallt förbränningen av fossila bränslen men även på skövling av världens skogar (i synnerhet regnskogarna), kan leda till en kraftig höjning av temperaturen – en s.k. drivhuseffekt. En sådan klimatförändring skulle få mycket allvarliga ekologiska konsekvenser. Därför kan inte en stor del av jordens energiförsörjning längre baseras på fossila bränslen. I vår energipolitiska motion kräver vi att större

delen av användningen av fossila bränslen upphör inom 25 år. Väg- och flygtrafiken ökar snabbt och står för en stor del av koldioxidutsläppen och vi har föreslagit åtgärder inom trafikområdet i våra trafikmotioner.

Det är också viktigt att bevara regnskogsområdena som binder stora mängder kol. Vi har därför föreslagit en stor satsning på regnskogen i vår motion om den internationella miljöpolitiken.

Freoner och dikväveoxid är också viktiga drivhusgaser. De behandlas dock ovan under "Ozonskiktet". Metan har en drivhuseffekt som är ca 40 ggr större än koldioxiden. Lyckligtvis så bryts metangasen så småningom ner i luften. Men metanutsläppen i form av naturgas, kolbrytning, skogs- och myrdikning m.m. är så stora att en betydande del av växthuseffekten härrör därifrån. Därför måste också hänsyn till metangasutsläpp tas i högre grad än hittills vid bl.a. energival och bedömning av värdet av dikning.

Stadsmiljö

Många människor lever idag i en stadsmiljö med föroreningshalter i luften som klart överstiger vad som är lämpligt med tanke på hälsan. Både halterna av cancerframkallande aromatiska kolväten och kolmonoxid är alldeles för höga. I dag har kommunerna vissa möjligheter, enligt plan- och bygglagen, att införa luftkvalitetsnormer för luften i tätorterna. Men möjligheten tillämpas i mycket liten utsträckning och lagrummet är svårt att tillämpa. Ett problem är att kvalitetsnormer bara får införas om det finns "särskilda skäl". Vi anser att bindande gränsvärden måste införas på nationell nivå för att garantera alla en rätt till luftkvalitet som inte får underskridas. Det behöver också göras stora satsningar på miljövänlig kollektivtrafik, vilket vi föreslagit i vår budgetmotion om kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Skogsbruk

Skogens sammansättning har betydelse för det kemiska tillståndet i skogsmark, eftersom barrskog leder till att pH-värdet i marken sjunker snabbare. Ett sätt att motverka försurningen av skogsmark är att öka lövskogsinslaget. I försurningskänsliga områden bör ett lövskogsinslag på 30% eftersträvas. Markanvändningen ska heller inte få ändras från lövskogsdominerad mark till barrskogsdominerad i försurningskänsliga områden.

Hemstäl lan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att åtgärder bör vidtas för att minska utsläppen av svaveldioxid med 75 % inom fem år, eller med 90 % räknat på perioden 1980–95,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att åtgärder bör vidtas för att minska utsläppen av kväveoxider med 70 % inom fem år,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att åtgärder bör vidtas för att minska utsläppen av kolväten med 75 % inom fem år,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att åtgärder bör vidtas för att minska ozonbildningen vid markytan med 75 % inom fem år,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att högsta tillåtna svavelhalt i tyngre eldningsolja (EO3-5) skall sänkas till 0,5 % senast den 1 januari 1991,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall skaffa avsvavlingskapacitet för tyngre eldningsolja¹],

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att högsta tillåtna halt i lättare eldningsolja skall sänkas till 0,1 % senast den 1 januari 1991,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en övre gräns för svavelutsläppen från energianläggningar skall sättas till 0,05 g/MJ senast den 1 januari 1992,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en övre gräns för kväveoxidutsläppen skall sättas till 0,06 g/MJ för äldre anläggningar och till 0,03 g/MJ för nya anläggningar senast den 1 januari 1992,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lövskogsinslaget inom försurningskänsliga delar av landet bör öka i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ändrad markanvändning från jordbruksmark och lövskogsdominerad mark till barrskogsdominerad mark skall förbjudas inom försurningskänsliga områden,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pH-justering av vatten från kommunala reningsverk,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bidrag för kaliumkalkning skall kunna ges av naturvårdsverkets anslag till kalkning,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsvärden för ozon, svaveldioxid, kvävedioxid, koloxid, ozon och kolväten i utomhusluft,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att användningen av s.k. freoner och haloner skall förbjudas fr.o.m. den 1 januari 1992,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att minska metanutsläppen,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den planerade avvecklingen av användningen av fullständigt halogenerade freoner skall utökas till att gälla även de freoner som inte är fullständigt halogenerade,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ett internationellt forskningsprogram om dikväveoxid (lustgas).

Stockholm den 24 januari 1990

Åsa Domeij (mp)

Roy Ottosson (mp)

Mot. 1989/90

Jo882

¹ 1989/90:N485